

Vi var fiskere

- roman af Chigozie Obioma – oversat af Nanna Brenøe
- forlaget Klim. 311 sider – 299,95 kr. hos boghandlerne
- anmeldt af Birgit Vanhauug, pensioneret lektor, 2. suppleant i Genvej til Udviklingsbestyrelse.

Denne debutroman er skrevet i 2015 af en ung nigeriansk forfatter, f. 1986, som i dag underviser i litteratur ved University of Nebraska-Lincoln, USA. Den har allerede modtaget en lang række af priser og er oversat til over 20 sprog.

Hvad kan give en sådan succes? Den er først og fremmest en meget dramatisk og medrivende fortælling om en families tragiske nedbrydning. Den foregår i 1990'erne på et baggrundstæppe af den politiske udvikling i et land, der præges af brutale politiske begivenheder med borgerkrig og hurtige udskiftninger af præsidenter med vold, fængslinger, forgiftninger og drab.

Familien består af far, mor, fem drenge og en pige. Det er de tre ældste drenge Ikenna (15), Boja (14) og Obembe (9), der er hovedpersoner. Jemanden kaldes Ben for Benjamin, og han er 7 år. Forældrene kaldes ved det smukke udtryk "vores hjemms to hjertekamre".

De tilhører en rimelig velstående middelklassefamilie. De bor i Akure, hvor faderen er ansat i Nigerias Centralbank og er uhyre ambitiøs på sine drenges vegne. De skal have en vestlig uddannelse og blive læger, advokater og piloter, professorer. Trods politik om børnebegrænsning vil han have mange børn for at skabe en stærk familieklan af højtuddannede.

En dag forflyttes han til Yola, en by, der ligger en "kamelrejse på over tusind km borte" nordpå, en køretur i bil på 15 timer.

Trods moderens voldsomme protester og berettigede angst for at være alene med de mange børn, tager han af sted. Det er ham, familiens overhoved, der bestemmer. Han kommer dog hjem hver anden weekend.

Men det strenge daglige opsyn med drengene svækkes naturligvis, og drengene begynder at

forsømme deres skole og vil hellere fiske i floden og tjene penge. Da dette opdages, bliver vi vidne til faderens modbydelige korporlige afstraffelse, hvor drengene på trods af ydmygelsen bagefter tvinges til at sige tak for, han holder dem på rette vej. Moderen står som altid hos for at gribe ind, når det bliver for skrap; men ikke en gang hun kan udvikle noget. Den ældste søn bliver særlig hårdt behandlet, idet han skal være forbillede for sine yngre brødre, og det vækker naturligvis farlig bitterhed og had i ham i stedet for den stolthed, faderen kræver.

Faderen benytter deres utilgivelige adfærd til følgende formaning: "Jeg vil have, I skal blive en anden slags fiskere ..., fiskere af gode drømme, som ikke giver op, før de har fanget den største fangst..., forstandens fiskere. Hårdtarbejdende fiskere. Børn, som stikker deres hænder i dette livs floder, søer, oceaner og får succes: bliver læger, piloter, professorer, advokater." Sammen skal drengene nu gentage i kor: "Vi er fulde af kraft, vi er ustoppelige, vi er mastodonter, vi skal aldrig fejle." Men "vi følte os forrådt af fars magiske forvandling af vores dybe væmmelse til taknemmelighed."

Men Ikenna begynder at forandre sig i faretruende retning. Han, som tidligere havde elsket sine brødre, begynder at slå fra sig, låse sig inde på sit værelse, forbyder adgang for Boja, som han ellers deler værelset med, ja endda hvæse ad sin mor. At gøre det over for en person, der er ældre end én selv, blev inden for igbokulturen regnet for et utilstedeligt tegn på ulydighed. Moderen bliver ude af sig selv af raseri, smækker med tungen og siger tsk-tsk-lyde, slår ham og truer ham med ikke at få mad i dette hus, før han siger undskyld. Men det gør han ikke. Tværtimod stikker han af og er væk hele natten.

Det er starten til stor ulykke i huset. Alle er plaget af forvirret bekymring, sorg, fortvivelse.

Men så indtræffer noget, som faderen ikke i sin vildeste fantasi kunne forestille sig. Noget på et helt andet "uvidenskabeligt" plan.

En dag går drengen nede ved den beskidte flod og møder en tosse, en særling, Abulu, en sindssyg, som strejfer omkring i byen som en paria.

Uhumsk, i uhyggelig grad, arret af sygdomme, lever af madaffald, bor hvor som helst, mest i en rusten ruin af en lastvogn. Alle er bange for ham, da han har synske evner. Det hedder sig, han har dræbt sin egen bror. Drengene er som alle andre bange for ham og vil hurtigst muligt væk, men hører så, han nævner Ikennas navn. Og så kommer profetien: ”Ikenna, du vil dø.” Og mere, som det er svært at høre på grund af et fly, der passerer.

Ikenna tvinger dem nu til at sige, hvad det var. Kun Boja tør: ”Ikenna, du vil dø for en fiskers hånd.” Og Ikenna konkluderer: ”Ubulu havde en vision, hvor han så, at en af jer vil dræbe mig.”

Og her kommer et af de typiske billeder, som er karakteristiske for det afrikanske islæt i bogen: ”Flere ord hang febrilsk og dinglede på hans læber, men slap ikke ud. De syntes at blive hevet indendørs igen, som om de var gjort fast til et reb, der blev trukket af en usynlig hånd et sted inden i ham.” Meget fantasifuldt, men måske lidt for bastant for os nordboere.

Og nu handler resten af bogen stort set om opfyldelsen af profetien. Dette handler også om, at Ikenna tror så fast på den, at det virker, som om han selv gør alt for at opfylde den.

Fordi det er Boja, der hørte ordene, er han overbevist om, at det er ham, der vil udføre den, og han opfører sig nu så nederdrægtigt over for ham (*som stadig elsker ham og er dybt ulykkelig*), at han i fortvivlelse virkelig bliver den, der opfylder den. Faderen kommer hjem fra det tre måneder lange efteruddannelseskursus, han ikke kunne tage fri fra og derfor nu bliver afskediget fra. Og bliver vidne til en kædereaktion af tragiske begivenheder, som ikke skal røbes her.

Den familie, som var velfungerende og løfterig, mister hele sit værdigrundlag. Ja, de to yngre brødre, Obembe og Ben, er fuldstændig klar til at rejse til Canada hos faderens bror og fuldføre en vestlig uddannelse. Men inden afgang har de lovet at hævne sig på Ubulu og slå ham ihjel.

Fortælleren ender som 14-årig i fængsel for 8 år uden nogen som helst kontakt med sin familie.

Han løslades dog efter 6 år. Hvilket skyldes den første overgang i Nigeria fra militærstyre til civil styre (1993), hvorfor guvernøren har besluttet at løslade et antal fanger, hvor Ben er den første på listen.

Da han endelig kommer ud, er alt forandret.

”Igennem mange år havde han (*faderen*) båret rundt på denne sæk fuld af drømme. Han vidste ikke, at det, han slæbte rundt på i alle år, var en sæk fuld af maddikebefængte drømme, for længst fordærvede og nu ikke andet end dødvægt.”

Faderen er ældet og udmagret; men da han er en belæst mand, har han oprettet en boghandel.

Bogens chok er, at han selv har gjort sig skyldig i en voldelig hævnaktion mod den onde spåmand Ubulu, så han på en måde står lige med sønnerne, forstår dem, tilgiver dem. Han har forandret personlighed, er blevet mild og ydmyg. Moderen, der var hurtig, hidsig og ilter, er blevet tungere. Men også miljøet er forandret: Gaderne er blevet ordnede, og nye bygninger er skudt op overalt. ”Det var, som om det var selve verden, der var blevet født på ny.”

Igennem hele bogen er personerne blevet sammenlignet med dyr. Det sidste kapitel bærer overskriften ”Hejrerne” og går på de to yngste søskende, som selvfølgelig i mellemtiden har forandret sig meget, selv om ”de begge to var født før den storm, der rystede vores familie, oplevede de den ikke,” bare mærkede en snert af den. Og ”hejrer er kendt for, at de indvarsler gode tider.”

Således ender bogen i en optimistisk tone, der lover godt for fremtiden både på mikro- og makroplan. Som en trøst, der siger, at onde tider afløses af gode.

Dette kan læses som en historie om Afrika generelt, om menneskets eksistens, - men også som en græsk tragedie (*der er uhjælpeligt bundet til en fastlagt skæbne*) og den bibelske myte om Kain og Abel. Desuden kan man ikke undgå at tænke på Steinbecks ”Øst for Paradis”.

Således hæver bogen sig op over et gennemsnitligt niveau. Den er absolut læseværdig.